

XX. évfolyam 1. szám

Közgyűjteményekben ingyenes

2017. január

Városunk

Budapesti Honismereti Híradó

Arany János Budapestje

Balladáink Shakespeare-ja

Arany János és a magyar főváros története néhány szikár mondatban leírható. A kétszáz évvel ezelőtt született költő élete Nagyszalontán, ebben a bihari hajdúvároskában kezdődött, amely Nagyvárad és Arad között szélárnyékban fekszik. Itt kezdett iskoláit Debrecenben, a református kollégiumban folytatta, majd kisújszállási segédtanítószkodás, kudarcos színészi hónapok

után szülővárosában családot alapított, hivatalnoki pályát kezdett. De a költői tehetség utat keresett magának, s a kifejezés hamar témára is talált, Az elveszett alkotmány, a Toldi meghozták számára az elismerést.

Huszonhat éves volt, amikor 1843-ban először látta a fővárost. Hivatalos útja volt, amelynek egyik része Budapesthez, másik Bécshez fű-
(Folytatása a 3. oldalon.)

Óbuda – 1956

A forradalom kerületi eseményei és szereplői

'56-os öltözetek – pufajka és esőkabát karszalaggal

Új időszaki kiállítás nyílt október 20-án az 1956-os forradalom és szabadságharc 60. évfordulójának tiszteletére az Óbudai Múzeumban. Óbudán még nem készült olyan széleskörű, a forradalom kerületi eseményeit és szereplőit bemutató kiállítás, mint a mostani. A főváros III. kerülete egy háttérhelyszíne volt az eseményeknek, de az itt élő emberek ugyanúgy a részeseivé váltak a forradalom viharának, mint mások.

A kiállítás tematizálva mutatja be az ismert, kevésbé ismert, és ismeretlen óbudaiakat, akik a harcokban bármikor válhattak hőssé vagy áldozattá. A tárlat célja, hogy rávilágítson a fegyveres és politikai harcok mögötti egyszerű óbudai emberek szerepére, történeteire a sorsfordító időszakban. A több, összetett részből felépülő kiállítás eseményeket, színtereket, személyeket kapcsol össze egy egységes egésszé. Rötzer
(Folytatása a 3. oldalon.)

Arany János emlékszobra a Nemzeti Múzeum főbejárata előtt – mellékalakjai: Toldi Miklós és szerelme, Piroska (Stróbl Alajos, 1893)

Régi idők mozijai

Kiállítás az Erdős Renée Házban

Valaha Rákosmente (Rákoscsaba, Rákoskeresztúr, Rákosliget és Rákoshegy) elődközségeiben pezsgő mozi-élet folyt. A megélhetését jelentős többségben földműveléssel és gyári munkával biztosító lakosság a pesti színházakat nemigen látogatta, inkább a mozi jelentette a rendszeres kikapcsolódást. Négy valódi, a filmvetítések céljára berendezett filmszínház volt Rákosmentén: Rákoshegyen a Jókai, Rákoskeresztúron az Újvilág, Rákoscsabán a Csabamozgó és Rákosliget a Maros. Igaz, az elmúlt száz év folyamán jóval több névre hallgattak. Neveztek őket Apollónak, Békének, Kaszinónak, Elite Mozgónak, Fórumnak, Gondúzőnek, Haladásnak, Hangosnak, Szabadságnak, Toldinak és persze Vörös Mozgónak. E soknevű, komoly

történetű mozik múltjáról rendezett időszaki, helytörténeti kiállítást az Erdős Renée Ház. Emlékeket idézett fel azokban, akik még ülhetnek széksoraikban, élvezhették az előadásokat, illetve bemutatva őket azoknak, akik már a plázamozik világában születtek. Mert moziba járni jó volt egykor is és ma is!

(Fotó: Erdős Renée Ház)

A külvárosi mozik történetének összeállítása hosszú, kitartó kutatás eredménye.
(Folytatása a 7. oldalon.)

TOPOTÉKA – CO:OP

Community as Opportunity – The creative archives and users network
A közösség, mint lehetőség – a levéltárak és felhasználóik alkotói hálózata

Az Európai Unió 2014-től 2020-ig tartó időszakra hirdette meg a Kreatív Európa: az európai kulturális és művészeti szektorának támogatási programját, amelynek célja, hogy az európai alkotó módon vegyenek részt Európa sorsának alakításában. E gondolat jegyében a co:op projekt fő célkitűzése a nagyközönség és a levéltárosi szakma közötti aktív alkotói kapcsolat kialakítása. E támogatási programon belül nyert pályázatot Budapest Főváros Levéltára.

A projektet a bécsi székhelyű International Centre for Archival Research (ICARUS) fogja össze. Partnerintézményeink 11 ország 17 levéltára és egyeteme Svédországtól, Észtországon, Németországon, Ausztrián át Spanyolországig. A projekt megvalósítási időszaka 2014. december 1-jétől 2018. no-

Az első hazai topotéka 2016. június 18-án, Berettyóújfalun
 (Fotó: Berettyó TV)

vember 30-ig tart. E projekt nyolc munkacsomagja közül Budapest Főváros Levéltára a topotéka munkacsomagot koordinálja, amely a személyes iratok, gyűjtemények, családi hagyatékok megőrzésének jelentőségére kívánja felhívni a figyelmet. A topotéka (www.topotheque.eu) helyi történeti források nyilvános gyűjtőhelye online felületen.

Alkalmas egy helység, egy városrész, vagy akár egy je-

lentős épület, egy közösség múltjának bemutatására magánkézben őrzött forrásaikkal közéletének segítségével. Ma már közel száz település digitalizált dokumentumai, fotói, filmjei, hanganyagai, szövegei érhetők el mindenki számára egy könnyen kezelhető adatbázis segítségével.

A munkacsomag résztvevői a projekt ideje alatt 5-5 nemzeti topotékát hoznak létre és nyitnak meg. Megis-

mertetésére rendezvények, pl. „Bring your history” („Hozd el és mutasd meg emlékeidet!”) nap keretében nyílik lehetőség. Otthon őrzött, megosztásra szánt személyes, családi múltjukra vonatkozó iratokat, leveleket, hang-, kép-, és filmfelvételeket várnak. A dokumentumok digitalizálás után visszakerülnek tulajdonosaikhoz. A közösségépítő rendezvény levéltárak világával is megismertet.

Az első magyarországi topotéka, a Berettyóújfalu (<http://berettyoujfalu.topoteka.hu/>) 2016 júniusában, a második, a Városliget (<http://varosliget.topoteka.hu/>) szeptemberben indult, s már folynak a budafoki, a solymári és a józsefvárosi topotékák előkészületei. További információk: garamie@bparchiv.hu

Garami Erika

Budapesti évfordulók

Levéltári konferencia négy témakörrel

Ha november van, akkor Budapest Főváros Levéltára Levéltári Napja előadásaira készülhetnek felkért előadói, történészek és levéltárosok. Szokás szerint november

15-én dr. Kenyeres István, a levéltár főigazgatója köszöntötte a megjelenteket, majd Budapest főpolgármestere helyettese, dr. Bagdy Gábor nyitotta meg a rendezvénysorozatot. Ezt követően a Gárdonyi-díjat adták át – idén Fabó Beáta főlevéltáros, a 2003-ban kiadott Budapest térképeinek katalógusa társszerzője kapta ezt az elismerést.

Budapesti évfordulók 1866, 1946, 1956 címet kapott konferenciájuk előadói három, karakteresen elkülönített témakörrel - 150 éves a Fővárosi Állat- és Növénykert; „A főváros és a nép levéltárosa” - A 70 éve elhunyt Gárdonyi Albert emlékezete;

A konferenciái szünetében a VERITAS Történetkutató Intézet kiállítását is meg lehetett tekinteni

A Tóth Ilona-per nyomában – foglalkoztak. Azért még ide volt kapcsolható egy negyedik jubileum is: 1916 – az utolsó királykoronázás centenáriuma egy, A Szent Korona és koronázási kincseink nyomában című ismeretterjesztő filmet készítettek, melyet levetítettek a konferencia résztvevőinek, majd a film rendezője (Bárany Krisztián) és tudományos szakértője

(prof. dr. Pálffy Géza történész) voltak egy pódiumbeszélgetés résztvevői.

A konferencia szünetében a VERITAS Történetkutató Intézet által készített Magyarország a Szovjetunió táborában 1944–1956 című kiállítást lehetett még megtekinteni a levéltár aulájában, amely a konferencia után nem sokkal már a Polgárok Házában került bemutatásra.

Dr. Kenyeres István főigazgató köszönti a konferencia résztvevőit

Arany János
Barabás Miklós festményén

● **folytatás az első oldalról**

zódott, négy nap után indult tovább Ausztriába. Néhány évvel később, a márciusi forradalmi változások következtében a felelős magyar kormány a Nép Barátja címmel lapot akart indítani, s ennek szerkesztésével bízták volna meg. Petőfi Sándor volt a „közvetítő”, Arany ismét felutazott Budapestre, de a felajánlott lehetőségek nem nyerték meg a tetszé-

Arany János Budapestje

Balladáink Shakespeare-ja

sét, mert nem látta a folyamatos megjelenés biztosítását. Talán egy hétig tartózkodott ekkor Budapesten, ez idő alatt Petőfi Sándornál lakott a Dohány utcában. Kibontakozó költői pályája, az elismertség, gyermekeinek boldogulása egyaránt azt kívánták Aranytól, hogy saját és hozzátartozói sorsának irányításában biztosítsa a fővárosi élettel járó előnyöket. Többszöri próbálkozás után 1860-ban költözött fel véglegesen Budapestre családjával együtt. Először a Három Pipa-utcában laktak, a Belső-Ferencvárosban, egy négyszobás lakásban, az utca mai neve Erkel Ferenc nevét viseli. Itt 1864-ig maradtak, amikor átköltöztek az Üllői út 7. szám alatti, kétszintes épületbe. Ez a Kálvin térhez közelebbi lakó-

ház ma két, később épült háromemeletes között található. Innen járt be dolgozni a Magyar Tudományos Akadémiába is, amelynek 1865-ben lett a titkára. A következő évtől az Akadémia épületében lakást kapott, ahová családjával együtt beköltözött, s itt laktak egészen a haláláig. Az új környezet, a nagyváros számtalan történeti emlékével, érdekességével és jellemzőjével műveibe is bekerült. Az Üllői út mellett lévő közparkról például ezt írta egyik írásában:

„Ha a fővárosi közönség, nap heve által befűtött utcáiból az Orczy-kert hús árnyai alá, üdőbb levegőjére s kristály-forrásához siet: bizonyosan mindenre gondol inkább, minthogy e kert egy régi jó magyar költő emlékezetével jöhet kapcsolatba,

nemcsak névazonosság, hanem szorosabb viszonynál fogva is. Báró Orczy József, e szép kert alkotója, ki maga is verselt, fia volt ama Lőrincnek, kinek arcképét minap vették lapunk olvasói.”

Arany a fővárosban igazi nagyvárosi költő lett, aki meglátta a gyors fejlődés árnyoldalait is. Számtalan példával lehetne ezt az elvonuló érzékenységet alátámasztani, amely már korai benyomásként kísérté, ahogy ez a Toldi kilencedik énekéből is kitűnik:

Pest város utcáin fényes holdvilág van, / Sok kémény fejrlik fenn a holdvilágban; / Barna zszindelytetők hunyázkodnak alább, / Megborítva mintegy a ház egész falát. / Azt hinné az ember: a padláson laknak, / Azért csinálták azt sokkal magasabbnak; / Most a házfalakat rakják emeletre, / Akkor a tető volt kétszer újra kezdve.

Buda Attila

Óbuda – 1956

A forradalom kerületi eseményei és szereplői

Henrik óbudai fotós képein megjelenik az utca, ahol a legfőbb események zajlottak.

Külön falon és tárlóban ismerheti meg a közönség a Kiscelli (Schmidt) kastélynál harcoló hősök életét, a katonák és civilek fegyvereit, ruháit, valamint a munkástanácsok és a kerületi nemzetőrség működését.

Voltak, akik nem fegyverrel, hanem szóval, tollal, ecsettel vették ki részüket a

forradalomból. Olyan óbudai művészek, mint Sinkovits Imre, Kassák Lajos, Wrabel Sándor, Kiss Károly, vagy a későbbi politikus Göncz Árpád szellemi munkássága példaértékű volt a forradalom idején. Külön kis egység szól a melbourne-i olimpia óbudai kötődésű sportolóiról.

Egy látványosan megépített óvóhelyen tekinthetünk be a pincékbe húzódo lakosok életébe. Az óbudai harcok sebesültjei a Margit kórházban kaptak ellátást, ahol az orvosok és az ápolók emberfeletti munkával mentették a rászorulókat. A kiállításban egy be-

Népešy Noémi múzeumigazgató,
Varga Mihály miniszter/képviseelő és Bús Balázs polgármester
a kiállítás megnyitóján

rendezett pincekórház kerül bemutatásra. Az egészségügyi munkát segítette az Óbudára érkező Német Vöröskeresztes különítmény, amelynek története szintén felelevenedik a kiállításban.

A tárlat záró egysége a forradalom leverését követő megtorlások áldozatairól szól, a harcokban résztvevő óbudai szereplők életútját követve, külön bemutatva a csillaghegyi-rómaifürdői fiatalok összeesküvését. A kiál-

lítási egységekben korabeli rádiókon a forradalomhoz kötődő hanganyagokat, rövid híreket lehet hallgathatni. Három monitoron folyamatosan kerül vetítésre Lugossy István *Óbuda 1956* és Dékány István *Budapesti bevetés* című dokumentumfilmje, valamint az olimpiáról hazaérkező sportolókról szóló filmhíradó részlet. A kiállítás 2017. április 30-ig várja a látogatókat.

Horváth Péter

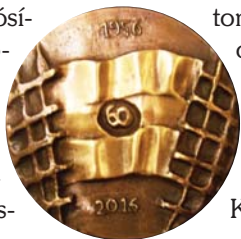

Pincekórházat ábrázoló enteriőr a tárlaton

1956-ra emlékezünk

Kiállítás a kispesti Városházán

A Népszava tudósítója az 1956. október 30-án megjelent számában a következő hírt adta közre Az első esküvő a szabad Kispeszen címmel:

„A kispesti ideiglenes nemzeti bi-

A kispesti önkormányzat '56-os emléklakettje

zottság vasárnap délelőtt alakult meg, és hétfőn megkezdte munkáját. Érdekes és derűs színfolt e harcos, forradalmi órákban, hogy az új nemzeti bizottság anyakönyvvezetője előtt megjelent az első fiatal pár: Pintér József miniszteriumi tisztviselő és Petrányi Erzsébet segédmunkás.”

A forradalom hétköznapijairól szóló tudósítást 2013-ban Áder János köztársasági elnök idézte a vancouveri magyar közösség megemlékező ünnepélyén.

Az 1956. október 23-i tüntetésekről a Kispeszen élők személyes tapasztalatokkal és természetesen a rádióból, illetve a napilapokból értesülhettek. A közlekedés akadózott, a hírek lassabban jutottak el az itt élőkhez, „...így október 24-e tanácsalansággal és a szovjet csapatok ka-

tonai fellépése által okozott felháborodással kezdődött. Az aktív közös ellenállás spontánul alakult ki először a Kispeszen Lőrincről elvlasztó, de

egyben összekötő Üllői úti lajossal vasúti átkelőnél.” (Feitl István: Mikrotörténetek 1956. Pestszentlőrincről, Pestszentimréről)

Iránytűnk a forradalom idején kiadott, dátummal ellátott röplapok és azok a különleges fotográfiák amelyek hitelesen rögzítik az eseményeket. Várhelyi László által készített felvételek a dokumentarista bátorságára vallanak, hiszen nem volt veszélytelen az események

rögzítése. Az általa készített fotók hitelesen adják vissza Kispeszen 1956-os hangulatát. Fényképei az elmúlt évtizedben több kiadványnak, sőt a Nemzeti Múzeum fotótárának is különleges darabjává váltak.

Ezeket a képeket egészíti ki Torma Endre fotósorozata, mely ugyancsak a lajossal vasúti átkelőnél készült, és amelyeket a pest-szentlőrinci Tomory Lajos Múzeum őriz.

1956. október 28-án megjelent röplap tudósít arról, hogy a Tanácsházán megalkult a Kispeszen Nemzeti Bizottság és a Kispeszen Nemzetőrség. Október 29-én a Kispeszen Forradalmi Ifjúsági Bizottság teszi közzé követeléseit, melynek legfőbb pontja a szovjet csapatok ki-

A Kispeszen Társaskör '56-os kiadványa

vonása, új és szabad választások kiírása, valamint a többpártrendszer megteremtése volt. Október 31-én, a Városházán tartott nagygyűlésen a Varsói Szerződés felbontását, a munkástanácsok megtisztítását és a Győrben lét-

rejtett Dunántúli Nemzeti Bizottsággal való szolidaritást hirdették meg.

A rendelkezésünkre álló visszaemlékezések legfőképpen a nemzetőrség tevékenységét elevenítik fel. Ezek alapján rekonstruálni lehet a fegyverrel is harcoló csoportok tevékenységét. Két nagy gócpont ismeretes, ahol a kispeszeniek aktívan részt vállaltak a harcokban. A lajossal vasúti átkelő, és a Nagykőrösi út Határ út közötti terület, ahol tüzpárbajra is sor került.

A Kispeszen Helytörténeti Gyűjtemény október 28-án megnyitott városházi kiállítása (1956-ra emlékezünk – XIX. ker., Városház tér 18.) a lehetőségekhez mérten igyekszik kronologikus és tematikus módon egyaránt bemutatni a kispeszen eseményeket. Tárlatunk november végéig volt megtekinthető.

Siklós Zsuzsa

Csukás Irén az önkormányzat kitüntetésével – jobbra a kiállítás tablói

Leleplezték a Kispeszen Nemzetőrség emléktábláját

Október 28-án a kispeszen Városháza falán leplezhetette le Apró József, a Kispeszen Nemzetőrség egykori veze-

tője a Kispeszen Nemzetőrségről megemlékező emléktáblát. Az eseménysorozatra érkezők a Kispeszen Társaskör 1956 Kispeszen című hiánypótló, közel félszáz oldalas színes kisfüzetét vehették át, mely Kispeszen '56-os eseményeit ismerteti, fotókkal gazdagon illusztrálva.

Nemzetőr emléktábla, filmbemutató

Az '56-os tablókiállítás megnyitása után több '56-os kispeszen vette át az önkormányzat emléklapját és '56-os emléklakettjét – köztük Csukás Irén, a POFOSZ kispeszen szervezetének elnöke, a wekerletelepi '56-os állandó kiállítás létrehozója. Majd Kispeszen még élő jelen-

Pendrive-on is rögzítették az '56-os visszaemlékezéseket

tős '56-os személyiségei visszaemlékezéseit rögzítő, közel kétórás filmet mutatták be (Az ő történetük - a mi történelmünk), melyet digitális formában a kerület iskoláshoz is eljuttatnak.

A Kispeszen Helytörténeti Gyűjtemény a kerület felső tagozatos általános iskolai diákjainak a KMO Múvelődési Házban november 8-ára tűzte ki '56-os helytörténeti vetélkedőjét.

Az utolsó magyar koronázás

Száz éve történt Budán

2016-ban volt 100 éves az utolsó magyar király, IV. Károly megkoronázása, melyet szokatlanul korán, az előd Ferenc József halála után néhány héttel tartottak. Törvény csak arról szólt, hogy az új királyt 6 hónapon belül kell megkoronázni, a sietséget, amelyet Tisza István miniszterelnök is sürgetett a folyó háború és a költségvetés megszavazása indokolta.

Koronázási bizottság alakult, négy albizottsága gőzrel dolgozott, a menet és a környezet kialakításával Bánffy Miklós erdélyi arisztokratát, akkor már ismert író, grafikus színházi szakembert – később külügyminiszter is lett – bízták meg, aki neves építészek bevonásával rendezte a Dísz teret. Noha gyász volt Ferenc Józsefért, de lázasan folytak az előkészületek, a koronázási menet útvonalán drága pénzért adták ki az ablakokat és kirakatokat, épültek a tribünök amelyekre jegyet kellett váltani, igaz a jeles diákok ingyen kaphattak.

December 28-a volt az első dátum, majd 30-ában állapodtak meg. Egyetértettek a budai helyszínben, ahol a

Mátyás, hivatalos nevén Nagyboldogasszony templomot vörös posztóval vonták be.

Az utolsó magyar király, IV. Károly, felesége Zita és gyermekük, Habsburg Ottó a koronázás után (Fotó: www.tudomany.hu)

December 27-én déli két órakor futott be királyi vonat a Nyugati pályaudvarra, 33 ágyúlovással fogadták. A Várban a király aláírta a hitlevelet, felpróbálta koronát, amelyet fejméretéhez bélelték mialatt királyné saját kezűleg varrogatott a koronázási paláston. 30-án a Szentháromság téren gyülekezett a menet: méltóságok, a parlament képviselői, egyházi vezetők, diplomaták és a biztosító huszárszázad. Esett az eső, de később kisütött a

nap, ezt jó előjelnek vélték. Károly nem volt jó lovas, kéreására az egyik drapériát el kellett távolítani, nehogy a paripa megriadjon. Egy alacsony fallal rejtettek el egy dobogót is, amelyről a kengyelbe lépett.

egyenruhája és gyakran rokantságuk is emlékeztetett az évek óta tartó háborúra.

Odakint a különböző vármegyékből hordott földből rakott koronázási dombra szürke lovon fellovagolva tette meg a négy vágást jelképezve, hogy az országot minden oldalról megvédi. A domb földjét később emlékként árusították a hadiárvak javára. Eljátszották a magyar himnuszt, de a Gotterhaltét nem. Negyven fogásos volt a palotai díszebéd, de a királyi pár nem evett, hanem a sebesült katonáknak küldte a táborigazsákosokba.

Meglepetésre a királyi pár hamar visszautazott Bécsbe, amelyet a király a gyászal és a háborúval indokolt. Pedig népszerű volt, a Károly körutat Károly király útnak, a Várkert rakpartot Zita királyné útnak nevezték el – talán az áhított békét várták tőle. Kitűzők, képeslapok nagy számban keltek el, ahogy a Wizinger Mór által forgalmazott Corvin-szerencsegyűrije is. Sokszor felhangzott Radics Béla Koronázási indulója, amelyet erre az alkalomra írt. Nem tudták még, hogy ez volt az utolsó magyar királykoronázás!

Róbert Péter

Tervezőinek jóvoltából kéthasábos tördeléssel vehetjük kézbe Gálosfai Jenőné Mesél Óbuda múltja című, és Hajdan volt évszázadok temetői, emlékhelyei fővárosunk III. kerületében

Mesél Óbuda múltja

alcímű, kétnyelvű (magyar-német) zsebkönyvét, melyből az őskortól a napjainkig terjedő időszak óbudai temetkezési emlékeibe, szokásaiba kapunk betekintést.

Az A/5-ös formátumú, kétszáz oldalas, műnyomó papírra nyomott könyv az Aquincum Kiadó gondozásában jelent meg, jelentős intézményi és civil szervezeti támogatókat felsorakoztatva. Szerzője gasztronómiai „kalandozásáról” is híres: az Óbuda régi ízei című, 2011-

ben megjelent kötetében közel kétszáz óbudai ételreceptet adott közre. Mindkét kötet az Aquincum Kiadónál jelent meg, lektorai Gyimesi László volt. A temetkezési emlékeinkkel foglalkozó kötet gondos előkészítését jelzi, hogy a német fordítás munkáját idegennyelvi lektorral is átnézték.

Személyes emlékeit is felidézve az első száz oldalon Gálosfai a 19. század végéig tárgyalja Óbuda temetkezési emlékeit, majd temetőit. Kö-

tetének második felében az utolsó évszázad temetőit (Új köztemető, csillaghegyi temető, békásmegyeri temető...) és óbudai temetkezési, végrendelkezési szokásokat eleveníti fel, mutatja be. Az ismeretterjesztő kiadvány végén irodalomjegyzéket is találunk. Könyvének igazi érdeme azonban az, hogy elődeink temetkezéseinek keresztül érdeklődést keltően kalauzol minket Óbuda és elődeleltelepülési múltjába, egyben vázolja, hogy jelenlegi ismereteink honnan származnak, kiknek köszönhetőek.

A Budapest közparképítészete története a kiegyezéstől az első világháborúig című, 160 oldalas, négy színnyomású, gazdagon illusztrált hiánypótló kötet Csepely-Knorr Luca alkotása.

Kötetünk tehetséges szerzője nem csupán tájépítész szakon kétszeres diplomadíjjal (2005-ben a Magyar Építész Kamarától és az Urbanisztikai Társaságtól) végzett, de 2008-ban az ELTE művészettörténet és tanári szakán is diplomázott. 2007-ben a Kossuth téri tervpályázat III. díját elnyerő team tagja, 2010 januárjától júniusáig Manchesterben tájépítész vendégoktató, 2010 augusztusában elnyert RIBA Goldfinger ösztöndíja 12 hónapos, ismét manchesteri tanulmányutat/kutatást biztosít számára. Tájépítész életét 2005–2006-ban a Főkertnél kezdte, 2006–2009-ben ösztöndíjas PhD hallgatóként, 2009-től az első alma matere, a Corvinus Egyetem Tájépítészeti Karán tanársegédként dolgozik.

Napjainkban Budapest közparkjai ismét reflektorfénybe kerültek. Vajon minek köszönhető ez? Gondoljunk csak arra, hogy Budapest belső kerületei mikor nyerték el mai arculatukat – a Magyar Királyság 19. századvégi gazdasági fellendülése tette lehetővé fővárosunk magán- és közcélú beruházásainak növekedését, melyre számtalan példát lehetne sorolni. Napjainkban is a köz – kormányzatunk,

Fővárosi közparkjaink kialakulása

Gondolatok egy könyv kapcsán

vagy Budapest Főváros Önkormányzata – fejlesztéseit ugyanez, a gazdasági fejlődés és a döntéshozók szándéka alapozza meg.

A változtatások persze mindig vitát eredményeztek. Jó példa erre a szerző fővárosi közparképítéssel foglalkozó könyvében ismertett sok-sok megvalósulatlan elképzelés. Ma is ez a helyzet: A közcélokat szolgáló, terve-

javítani, ami természetes igényként maga után vonzza történelmi múltjuk bemutatását is.

Zöldterületeink sorsával alig néhány jelentősebb könyv/tanulmány foglalkozott az utolsó háromnegyed évszázadban. Rapaics Raymondtól a Magyar kertek – Kertművészet Magyarországon (1940), Kiácz György szerkesztésében A Fővárosi

ben megismerni vagy kutatni akarók számára. Irodalomjegyzéke mellett a szerző közel 400 lábjegyzete, a külföldi kert- és tájépítészeti lexicális adatai, valamint névmutató teszi igazán értékesé alkotását, melynek szakmai lektora a dualizmus korának kiváló ismerője, Horváth J. András volt.

Csepely-Knorr Luca most kiadott könyvében címének megfelelően a 19. század és a 20. század eleji Pest-Buda, majd Budapest közparkjaival, létrehozásukkal, esztétikai és funkcionális változásaikkal foglalkozik. E folyamat kezdeményezői jórészt a Fővárosi Kertészet és vezetői voltak, ami nyomon követhető a díszkertekből funkciókkal felruházott közterületek kialakulásánál.

Két hasábra tördelt kötetében a külföldi, valamint budapesti kertépítészeti elméleti alapjait és gyakorlati megvalósulását a dualizmus időszakában kiválóan ismerteti. Ez nem előzmények nélküli: 2011-ben védett PhD-játéma a „Korai modern szabadterépitészet. A közparktervezés elmélet fejlődése az 1930-as évek végéig” volt.

Kiadójától, Budapest Főváros Levéltárától már megszokott, igényes kivitellű könyvet olvasóinknak csak ajánlani tudjuk.

gábrriel

Az Erzsébet tér a Kioszkkal (Fotó: Klósz György, 1877 – BFL)

zött változások tervpályázatokban megjelenő korábbi szakmai vitákat elevenítenek fel. Ezek publicitást kapnak, civil szervezetek véleményezik pro és kontra érveikkel, majd a kormányzat valamint ellenzéke közti politikai vitát generálnak. Emlékezzünk csak a kormányzati negyedre, a Kossuth Lajos térre, a Várkert Bazárra, a Széll Kálmán térre, napjainkban a Városligetre. Mindez természetes, a polgári demokráciák jellemzője. Már nem oly korban élünk, ahol sajtóvisszhang nélkül, egy tollvonással elvehetik Budapesttől kiállítóhelyét (Múcsarnok – 1952), művelődési központját (Budai Vigadó – 1952), vagy lebontják az Erzsébet téri Nemzeti Szalont (1960).

A sok évtizedes elhanyagoltság után az országnak és fővárosának ismét van lehetősége közterületei állapotán

Kertészet 100 éve (1967), Gombos Zoltán Régi kertek Pesten és Budán (1974), Alföldy Gábor Kertek, parkok, sétányok (A főváros régisége - BTM, 2004), Magyar Erzsébet Budapest parkjai (Korall, 53. sz. – 2013) nevezhetők talán ennek. A fővárosi levéltár által kiadott kötet irodalomjegyzéke azonban ennél sokkal részletesebb kapaszkodót nyújt a közparkok témáját mélyeb-

Albertfalvi

Szent Mihály-templom

Hetvenöt éve, 1941. október 5-én szentelték fel az Albertfalvi Szent Mihály templomot. Erről megemlékezve az Albertfalvi Hely- és Iskolatörténelmi Gyűjteményben (XI. ker., Pentele u. 8.) október 8-án nyitotta meg az Albertfalvi Szent Mihály templom 75 éves című kiállítását Beleznay Andor gyűjteményvezető. A templom történetét dr. Máté Róbert ismertette. Tárlatuk 2016. november 30-ig volt megtekinthető.

Régi idők mozijai

Kiállítás az Erdős Renée Házban

● folytatás az első oldalról

Segítséget a helyi lapok, a mozi-műsorok és az évkönyvek, a kerületi helytörténeti kiadványok, a filmszínházakkal foglalkozó szakirodalmak nyújtanak. Például Lajta Andor szerkesztésében 1920-tól 1949-ig megjelent filmművészeti évkönyvben a Budapest környéki mozik adatai is megtalálhatóak.

A rövidítések feloldása után két kis sorból kiderül, hogy ki volt a mozi tulajdonosa, műsorkötője, engedélye-

Rákoskeresztúri filmplakát 1963 májusában: két magyar, két szovjet, egy amerikai, egy csehszlovák, egy lengyel és egy NDK film

se, mekkora volt a vászon mérete, a terem hossza, milyen géppel vetítették, milyen technikával hangosították, volt-e színpad, kísérőműsor, élőzene, mikor vetítették, ki volt a gépész, hova kérték a postát, és milyen módon is szállították a filmeket.

A helyi sajtóból tájékozódhat a kutató a bezárásokról, átépítésekről, majd az azokat követő ünnepi megnyitóról, és végül a bontásokról, megszűnésekről.

A műsorújságok közötték a címet, telefon-

számot, a vetítések idejét, a vetített filmeket, valamint egy időben azt is, hogy milyen buszjáratral lehetett megközelíteni.

A helyiekkel folytatott beszélgetésekből meglevenedik a mozi belső elrendezése, szinte látható a kedvenc zárt páholyos üléshelyekért folytatott versengés, érezni a szellőztetés utáni frissítések és a perecek illatát. (A perccet a rendhagyó megnyitón is megköstölhotta a közönség.)

A kiállítás kölcsönzője, közreműködő partnere volt a Budapesti Mozitörténeti Alapítvány, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjteménye, a Maros Mozi Baráti Köre, a Rákospalotai Múzeum és a Rákoshgyi Községi Ház. A kiállítás szervezője és rendezője Reitingner Ildikó és Ádám Ferenc volt.

Tárlatuk (Régi idők mozijai a Rákosmentén) egyik része egy kis mozi terem, ahol rendszeresen zajlottak vetíté-

sek. Bemutatták például az 1956-os forradalom és szabadságharc napjaiban készült amatőr filmeket. A vendég Gánóczy József volt, az egyik film készítője. Régi, Rákosmente községeivel kapcsolatos híradófilmeket és amatőr felvételeket vetítették, ezeket részletesen ismertette Ádám Ferenc. Szintén ő mutatta be január 11-én, az 1950-es, 60-as évek népművelő, népoktató diafilmjeit. (Hogyan szervezzünk családi ünnepeket, társadalmi szertartásokat – névadó, szocialista esküvő, temetés, stb. – a szocialista rendszerben. Légy éber! – Hogyan ismerhetők fel a kémek?)

„Gyere a moziba be!” címmel matiné előadást szerveztek a gyerekeknek Hódos Mária vezetésével. Diafilmeket vetítették, kézműves foglalkozás keretében „ősmozit” készítettek. A tárlat november 12-től 2017. január 15-ig látogatható.

Reitingner – Ádám

Kertvárosi lakótelepek

Az Óbudai Gázgyár munkás és tisztviselő telepe

Hazánkban is sorra létesültek munkás és tisztviselő telepek a 19–20. század elején, angol előképek után. Budapesten ennek legszebb példája a kispesti Wekerletelep, amely egykor a főváros közelében, annak elővárosában épült. Egyidejűleg állami, fővárosi és magán kezdeményezésre még számos kisebb, nagyobb telep létesült.

A telep építések fő célja, hogy szervezett módon, a költségek optimális megosztása által az adott társadalmi rétegeknek megfelelő nagyságú, és kisebb kerttel ellátott lakások létesüljenek. Szinte hihetetlen, hogy miért feledkeztünk meg ezekről a pozitív előképekről – ismer-

ve a 20. századi magyar urbanizáció lakótelepeit, amelyeket már az ipari építészet határozott meg. (Így építkeztünk Dániától egészen az Ural hegységig.)

Budapesten a kertvárosok két ilyen igen szép példája Óbudán a Gázgyár közelében, a vasút és a Duna által határolt területen valósult meg. Rendezési terve illeszkedik az adottságokhoz és az igényekhez, munkás és tisztviselő lakások épültek, városi funkciókkal együtt. A Duna-parti telep 9 szabadon álló épülete 17 tisztviselői lakást tartalmazott, tervezője Reichl Kálmán (1879–1926). Az aquincumi múzeum melletti, több száz lakásból álló munkás-sorházak

Házak az óbudai gázgyár munkáslakótelepén

tervezője Almási Balogh Lóránt (1869–1945) építész, iparművész tanár volt.

A Duna völgyének északi légáramlását figyelembe vevő elrendezés ma is példaértékű. Kertrendezési és parkosítási tervét R(é)de Károly készítette. A telep megfelelő városi funkciójú létesítménnyel együtt valósult

meg. Egyidejűleg megépült az iskola, óvoda, posta, sportpálya, községi fürdő és a kaszinó is.

Az utóbbi fél évszázad lakótelepeit ismerve a múlt századforduló idején létesült kertvárosi lakótelepeink példaértékűek. Legyünk büszkéek rá, és tanuljunk belőle.

Víz László

Egy kódexíró naptáráról

Budapest, 2017

pótváros Krónikája című tárlat kódexlapjainak készítőjét, és a tárlattal azonos című kötet illusztrátorát. Most megjelent, 2017. évi, budapesti témájú falinaptára kortalan, bármely stílusú egykori és mai szalon/nappali falán elképzelhető. Lapjain a polgári Budapest reprezentáns épületeinek grafikai, díszítő motívumok, kalligrafált kézírású versidézetek (pl. Kosztolányi Dezso, Radnóti Miklós, Tóth Árpád, Weöres Sándor) váltogatják egymást, felidézve egy korszak hangulatát.

Alkotója a falinaptár megszületését is elmondta: „Igazából ezek a kódexlapok szolgáltak alapjául az idén nyárra (2016 nyarára – a szerk.) elkészült naptárnak. A

stílus már adott volt, csupán át kellett ültetnem naptárformába. Az ötlet saját, a képeket, rajzokat, részben régi képek, képeslapok, részben saját helyszíni fotók alapján festettem, rajzoltam meg, díszítve a hozzá illő ornamentikákkal. Kerestem Budapestről írt versidézeteket, beillesztettem a megfelelő évszakhoz, hónaphoz, természetesen kézzel írva a szövegeket is. Az oldalakat társam, *Viktor István* segítségével állítottuk össze egyenként, addig formázva, alakítva minden egyes lapot, míg elégedettek nem voltunk vele.”

Minden oldala szemnek tetsző, valóságos műremek – a „...téli hónapok alapszíne a kék, a tavasziaké a zöld, a nyaré a vörös, az ősze pedig

Lapunk 2016. júliusi számában, Víz László írásában fedezhettük fel *Szalai Katalin* kódexíró-oklevélgrafikus nevét, a Belváros-Li-

a barna.” Falinaptára 15 x 40 centiméteres, felül fekete spirállal kötött. Alkotója honlapja: www.kodexiro.hu.

g. t.

Belső-óbudai téglagyárak

Óbuda Hegyvidékiek Egyesület

Belső-Óbudai Téglagyárak címmel június 3-án állandó kültéri és időszakos beltéri kiállítást nyitott meg az Óbuda Hegyvidékiek Egyesület (Óhegy Egyesü-

Balázs, Óbuda-Békásmegyér polgármestere köszöntötte, a kiállításokat *Kádár József* helytörténész, téglagyűjtő ismertette. Utóbbi a téglagyárak, valamint a tég-

Az időszakos beltéri tárlaton római kori tetőcserepekkel is találkozhattunk

Négy belső-óbudai téglagyár termékei az állandó kültéri kiállításon

let), az általa üzemeltetett Táborhegyi Népházban.

A megnyitóra érkező vendégeket *Bagdy Gábor* főpolgármester-helyettes és *Bús*

lagyártás történeti múltjával foglalkozik, és e kiállítások anyagának többségét saját gyűjteményéből ajánlotta fel.

A Táborhegyi Népház bejárat menti homlokzatán állandó kültéri kiállítás keretében láthatják az ide érkezők a négy belső-óbudai téglagyár (Holtzspach, Újlak 1-2-3.) termékeit azok rövid ismertetését. Vendégmagyarázóként egy térképen mutatják be a téglagyárak és a „cegaj”, a téglagyári munkáslakások helyét.

Az egyesület Táborhegyi Népháza nagytermében az óbudai téglagyártás ókortól a 20. századig ívelő történe-

tével június 9-ig ismerkedhettünk meg. Nem véletlenül, mivel Óbuda, Pest és Buda, majd Budapest téglagyár és cserép ellátásában az óbudai téglagyárak jelentős szerepet töltek be a kőbányai, hasonló jellegű üzemek mellett. Találkoztunk időszakos helytörténeti kiállításokon római tetőfedő cserepekkel, a reneszánsz kori építkezések emlékeivel, de a fő hangsúly az óbudai téglagyárak termékeinek és mindennapjainak felidézését szolgálta.

Játék a városban

Az Óbudai Múzeum játéktörténeti kiállítása

A városegysítés 100 éves évfordulója alkalmából a III. kerületben 1973-ban megalakult az Óbudai Múzeum. Az alapítással egy időben, a helytörténeti vonatkozású tárgyak mellett, az intézmény akkori vezetőjének, Janek Éva érdeklődésének köszönhetően, a polgári játékok gyűjtése is megkezdődött. A múzeum 1977-ban megrendezett első játékiállítására még nem saját, ha-

A következő években elsősorban babaszobabútorok, miniatűr porcelán étkészletek, konyhai felszerelések, különféle mechanikus játékok, litografált lemeztárgyak, kőépítő készletek, gőzgép-modellek, laterna magica kerültek a gyűjteménybe. 1988-ban rendezett először teljes egészében saját gyűjteményi anyagra építve kiállítást a múzeum, aminek különlegességét az

Játékiállítás a múzeum új, emeleti részén
(Fotók: Sáropataki Györgyi)

tékkal. 2001-től végre állandó tárlaton vált látogathatóvá a gyűjtemény egy része, ahol enteriőrökkel berendezett nagy vitrinekben kerültek bemutatásra a városi lány- és fiúgyerekek játékaik.

A múzeum 2008-ban történt nagyszabású átalakításakor az akkori játékiállítás is lebontásra került. A megújult intézmény legfontosabb tervei között egy koncepciójában és tereiben is újraértelmezett állandó játéktörténeti kiállítás létrehozása szintén szerepelt. Ennek eredményeként és a támogatásoknak köszönhetően 2016. június 21-én Játék a városban címmel megnyílt a játékiállítás, a múzeum kifejezetten erre a célra adományozott épületszárnyának újonnan kialakított emeleti részében.

A kiállítás rendezési koncepciója elmozdult a korábbi – fiúknak-lányoknak szánt játékok – megközelítéstől, helyette a gyűjteményi

anyag minél szélesebb körű bemutatását célozta meg és a tárgyi anyag jellegéből kiindulva egy városi teret vizionált. A belsőépítészeti és grafikai elemekkel is markánsan felidézett városi installációban barangolva a látogató a közlekedési eszközöktől kezdve, az otthonon, a parkon, az iskolán, az építkezésen és a gyáron át egészen a játékboltokig eljuthat.

Az egyes szinterek jól definiált háttérrel adnak az adott műtárgyi egységekhez, így jelenítve meg az ország 1990 előtti emblematikus polgári és szocialista játékeit, többek között babákat, bababútorokat, kisautókat, építő- és társasjátékokat, lemezjátékokat. Emellett az egyes fő témák komplex interpretálásához pszichológiai, neveléstörténeti, gyártástechnológiai és kultúrtörténeti aspektusok, valamint különböző interaktív elemek is szolgálnak.

Révész Antónia

Elegáns tárlókban egy évszázad játékvilága

nem magángyűjteményi anyagra támaszkodott. A két teremben, a fiúk és lányok játékeit külön csoportosítva, 19–20. századi polgári játékszereket csodálhattak meg a látogatók. A kiállítás tematikája iránymutatásul szolgált a további gyarapításra, az ekkor kialakult szerkezet máig meghatározza a gyűjtemény jellegét.

adta, hogy a felnőttek háztartási eszközeit – mintegy installációnak használva – együtt mutatta be miniatürizált másolataikkal.

A '80-as évek végétől rendszeressé váló tematikus időszakos kiállítások népszerűsége a kerületen túl is ismertté tette az Óbudai Múzeumot, amelynek neve így a köztudatban összeforrt a já-

75 éves a Hegyvidék

Budapest XII. kerülete 75. születésnapjára emlékezve a Hegyvidéki Helytörténeti Gyűjtemény 2015 decemberében szervezett VI. Hegy-történeti konferenciáján elhangzott előadások szerkesztett változatát adta közre a Tarsoly Kiadó a Hegyvidéki Históriaék elvezetésű zsebkönyv-sorozata 13. köteté-

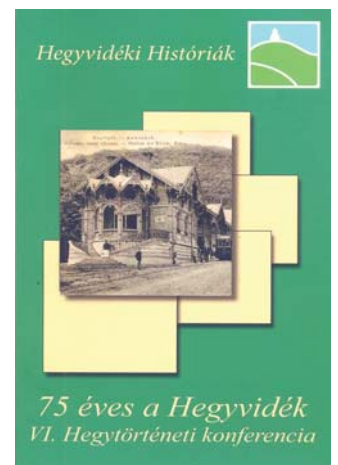
ben, 75 éves a Hegyvidék címmel. A Mátyás király város nevet kapó fővárosi kerület Bösörményi úti előjáróságát (ma polgármesteri hivatal) 1940. június 28-án avatták fel.

Ismeretterjesztő célú kiadványukban hét témakört bemutatva olvashatunk a kerület gazdag, főként 19. és

20. századi történetének egy-egy szeletéről: intézményekről, épületekről, közlekedésről, az 1945-ös ostrom történéseiről, művészeti életéről, a hegyvidéki borászatról, vendéglőkről.

Zsebkönyvük 88 oldalon, válogatott képanyaggal illusztrálva, Balázs Attila és Kollega Tarsoly István szerkesztésében jelent meg.

V. A.

RÓLUNK – RÖVIDEN

Budapesti Honismereti Társaság

Az egyesület Elnöksége november 9-én a fővárosi levéltár V. emeleti tárgyalójában tartott ülésén Breinich Gábor, az egyesület elnöke köszöntötte a megjelenteket, és ünnepélyes kezek között átadta Bartos Mihálynak budafoki helytörténeti tevékenységéért a Honismereti Szövetség elismerő oklevelét, a Honismereti Munkáért Emléklapot.

Ezt követően az ülés résztvevői az előző elnökségi összejövetel óta eltelt időszak eseményeiről kaptak tájékoz-

tatást: Rendszeresen megtartottuk a Budapesti Históriaik előadásait, a júniusi, októberi, novemberi rendezvényt, amelynek szervezését már két éve Balázs Attila gyűjtőmunkavezető végzi – legfőbb támogatónk a fővárosi levéltár a térítésmentes terem és technika használat biztosításával. Folyamatosan és napra készen működtettük a Budapesti Helytörténeti Portált, látogatószáma már közel 3000 fő havonta. Megjelent a Városunk 2016/2-3. és 2016/4. száma – már műnyomó papíron. A nyári XLIV. Országos Honismereti

Az ülésen Breinich Gábor, az egyesület elnöke köszöntötte a megjelenteket

Akadémián (Makó, 2016. 07. 4. – 07. 8., témája: Történelmi sorsfordulóink – Gellért püspöktől Bálint Sándorig) Társaságunk 20 fővel képviselte a fővárost.

A Társaság Területi Bizottsága 2016-ban nem működött ezért idén nem is tartotta meg ülését – ismertette dr. Róbert Péter, a bizottság elnöke. Több hozzászólás és javaslat után a kerületi szintű tevékenységek fővárosi szintű összefogásának kezdeményezésével értett egyet az Elnökség.

Ezt követően a Városunk című kiadványról tárgyaltak. A 2016-ban is csak három számmal megjelenő Váro-

sunk az előző évvel számonként azonos nagyságú, 16 oldal terjedelmű, 4 színes oldallal rendelkező volt, számonként 1100-1300 példányban jelent meg, és az interneten is teljes terjedelmében olvasható (Budapesti Helytörténeti Portál). Szerkesztője ismertette a 2016. évre tervezett írások sorsát és javaslatok hangzottak el a 2017. évi számok tartalmára.

Bejelentették, hogy a 2017. évi XLV. Országos Honismereti Akadémiát Sárospatakon, 2017. július 2. - július 7. között tervezik megrendezni, témája a magyarországi reformáció kulturális hatásai lesznek.

BUDAPESTI HISTÓRIÁK

A Budapesti Honismereti Társaság és Budapest Főváros Levéltára Budapesti Históriaik című előadóest-sorozatát minden hónap első szerdai napján, du. 5 órai kezdéssel Budapest Főváros Levéltára Gárdonyi Albert termében tartjuk (Budapest, XIII. ker., Teve u. 3-5.). Ezek nyilvánosak, belépődíj nélküliek, minden érdeklődőt szeretettel várunk.

Február 1.

A Munkásörtség megszervezése Budapesten, 1957

Előadó: Kiss Dávid, történész

– Óbuda temetőinek múltja

Előadó: Gálosfai Jenőné, helytörténész

Március 1.

– *Haditermelés Pestszentlőrincen az I. világháború alatt*

Előadó: Pápai Tamás László, muzeológus

– *Evangelikus templomok Budapesten*

– Előadó: Dr. Harmati Béla László, múzeumigazgató

Április 5.

– *Templomok, tornyok, harangok Zuglóban*

Előadó: Millisits Máté, művészettörténész

– *Dr. Szalai Jenő és a pesterzsébeti tüdőgondozás kezdetei*

Előadó: Tóth Anita, muzeológus

'56-os cigány forradalmárokról emlékeztek

Az Újpesti Cigány Nemzetiségi Önkormányzat felhívása eredményeként november 4-én Újpesti Tanodájukban (IV. ker., Tél utca 52.) Dilinkó Gábor forradalmár tiszteletére az „Eötvös József” Cigány – Magyar Pedagógiai Társaság és az Újpesti Cigány Nemzetiségi Önkormányzat emlék könyvtárszobát avatott, melyben az 1956-os szabadságharc cigány forradalmárainak emlékfáját is átadták.

Miért nézzem meg a

www.bpht.hu-t?

Mert a Budapesti Helytörténeti Portálon találok meg:

- a legfrissebb fővárosi helytörténeti híreket;
- a Kapcsolódó oldalak menüpontjában a legrövidebb utat a hazánkban kiadott történettudományi, levéltári, hadtörténeti, irodalom- és nyelvtörténeti folyóiratokhoz, múzeumokhoz, könyvtárakhoz, magyar elektronikus újságokhoz, honlapokhoz;
- a legtöbb információt a fővárosi és kerületi helytörténettel foglalkozó civil szervezetekről, közgyűjteményekről;
- a Városunk összes eddig kiadott számát és repertóriumait;
- a Budapesti Históriaik 131 előadásának szerkesztett változatait.

Csak ezekért!

Bunker a domb alatt

1956-os Csepeli Büszkeségpont

Talán sokan nem tudják, de a XXI. kerületben található egy különleges terület, amely négy éve országos védelem alatt áll. A Tamariska-domb – nevét a tamariskusz bokorról kapta – Csepel Királyerdő nevű városrészében van: a domb az utolsó megmaradt homokbucka itt, ahol értékes növények és állatok élnek. A tanösvényről – ha szerencsénk van – erdei fülesbagoly, poszáta- és pintyfélék is megfi-

Csepel az 1956-os forradalom és szabadságharc első napjától aktívan részt vett az eseményekben. A szovjet intervenció után a helyi nemzetőrök a szomszédos Szigetszentmiklós határában lévő légvédelmi ütegtől több ágyút is bevontattak a kerület központjába. Véres harcok kezdődtek, végül november 11-ére a csepeli ellenállás is megadásra kényszerült. Ezekben a napokban a Tamariska-domb alatt

A Tamariska-domb alja az '50-es évek elején óvóhellyé épült ki (Fotók: Csepeli Helytörténeti Gyűjtemény)

Az állandó kiállítás egész évben várja látogatóit

gyelhetők. A terület azonban nem csak természeti látnivalói miatt különleges. Már a második világháború végén is létezett itt egy kisebb bunker, ami az 1950-es évek elején az egész domb alját átszövő óvóhellyé épült ki.

húzódó bunker a királyerdei lakosság védelmét szolgálta. Sokan menekültek ide, várva, hogy megszűnjenek a harcok és visszatérhessenek otthonaikba.

A forradalom és szabadságharc 60. évfordulójára az óvóhely egy részében állan-

dó kiállítást rendezett be a Csepeli Helytörténeti Gyűjtemény 1956-os Csepeli Büszkeségpont néven. A büszkeségpont elnevezés, a program támogatójának, az 1956-os Emlékbizottságnak a kezdeményezésére utal. A cél az volt, hogy a települések méltó emléket állíthassanak saját hőseik számára.

Nemcsak maga a helyszín, de a tárlat is rendkívül érdekes. Első részében bepillantást kapunk a forradalomhoz vezető útról, a szabadságharc eseményeiről, annak vérbe fojtásáról. Megismerkedhetünk '56 több csepeli hőseivel. A történelmi eseményeket tablók, fotók, eredeti dokumentumok mesélik el, megelevenedik a felkelők, vagy a szovjet katona alakja. A vitrinekben számos érdekességet láthatunk, köztük – például – a megfélemlítés eszközeit: az ÁVH által használt bilincset, gumibo-

tot, pisztolyt, vagy éppen a forradalmárok fegyvereit, a Molotov-koktéltól a golyószóróig.

Tovább haladva elérjük a létesítmény egykori légszilip helyiségét, majd a lakóhelyiségeket, ahol a kiállítás életképekkel folytatódik. A korabeli bútorokkal berendezett légoltalmi létesítményben az élethű hangulatról korhű ruházatba öltöztetett bábuk gondoskodnak, hat évtizeddel visszarepítve a múltba a látogatókat.

A büszkeségpont iránt állandó az érdeklődés. A csepeli általános iskolások is sorra keresik fel a kiállítást, többen közülük helytörténeti versenyre készültek fel: a kerület történelem szakos pedagógusai tudáspróbát szerveztek a 60. évforduló alkalmából. A diákok a tananyag, a kijelölt szakirodalom elsajátításán túl a bunkerben folytatták a felkészülést. (A verseny a lap megjelenéséig sikeresen lezajlott.)

Az 1956-os Csepeli Büszkeségpont – előzetes regisztráció után – egész évben várja az érdeklődőket.

Bejelentkezés és bővebb felvilágosítás: Királyerdei Művelődési Ház, 1213 Budapest, Szent István út 230. Tel.: 278-2747, e-mail: kiralyerdeimuvhaz@csepeli.varoskep.hu

Molnár Krisztián

Támogassa adójának 1%-ából a Budapesti Honismereti Társaságot!

A Budapesti Honismereti Társaság kéri tagjait és támogatóit, hogy minél többen ajánlják fel egyesületünk számára adójuk 1%-át. A támogatást működésünkre, a „Városunk – Budapesti Honismereti Híradó” 2017. évi számainak kiadására és terjesztésére használjuk majd fel. Egyben ezúton is köszönjük támogatóinknak múlt évi adóhözjárulásait!

Budapesti Honismereti Társaság

Adószám: 19673903-1-41

1043 Budapest, Berda József utca 48.

Óbudai Múzeum

Vezető: Népešy Noémi, tel./fax: 250-1020
cím: 1033 Bp., Fő tér 1.,
nyitva: K-V: 10-18 óra.

Neogrády László**Helytörténeti Gyűjtemény**

Vezető: Szöllősy Marianne, tel.: 370-0652,
cím: 1043 Bp., Berda J. u. 48.,
nyitva: K-P: 10-17, Szo: 10-14 óra.

Ferencvárosi Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Gönczi Ambrus, tel.: 218-7420,
cím: 1092 Bp., Ráday u. 18.,
bejárat az Erkel utcából,
nyitva: K-P: 12-18, Szo: 10-14 óra.

Kőbányai Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Verbai Lajos, tel.: 261-5569,
cím: 1102 Bp., Halom u. 37/b.,
nyitva: H, K, Sz, P: 10-14, Cs: 14-18 óra.

Albertfalvi Hely- és Iskolatörténeti Gyűjtemény

Vezető: Beleznay Andor, tel.: 208-6635,
cím: 1116 Bp., Pentele u. 8.,
nyitva: K, Cs, Szo: 14-18 óra.

Etele XI. kerületi Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Farkas Zsolt,
tel.: 204-6788; 06-70-682-2144,
cím: 1116 Bp., Gyékényes u. 45-47.,
nyitva: H-P: 10-19 óra.

Hegyvidéki Helytörténeti Gyűjtemény és Galéria

Vezető: Balázs Attila, tel.: 457-0501,

cím: 1126 Bp., Beethoven u. 1/b.,
nyitva: K, Cs, P: 10-18 óra.

Angyalföldi Helytörténeti Gyűjtemény

Munkatárs:
Dr. Simonné Hortobágyi Zsuzsanna,
tel.: 06-30-453-3693,
cím: 1131 Bp., József Attila tér 4.,
nyitva: K-Cs: 11-17, P: 9-16 óra.

Samodai József Zuglói Helytörténeti Műhely

(szakmai besorolás nélkül)
Vezető: Millisits Máté
tel.: 220-6777; 06-70-675-8393
cím: 1146 Bp., Hermina u. 3.
nyitva: időegyeztetés alapján

Rákospalota, Pestújhely és Újpalota Helytörténeti Gyűjteménye

Vezető: Kiss Emília, tel.: 419-8216,
cím: 1158 Bp., Pestújhelyi út 81.,
nyitva: K, Cs: 10-16, Sze: 14-18,
Szo: 10-14. óra

Kertvárosi Helytörténeti és Emlékezet Központ

(szakmai besorolás nélkül)
Vezető: Villányi Péter,
tel.: 06-20-417-1956,
cím: 1158 Bp., Pestújhelyi út 81.,
nyitva: K, Cs: 10-16, Sze: 14-18,
Szo: 10-14 óra.

Erdős Renée Ház Muzeális Gyűjtemény és Kiállítóterem

Vezető: Ádám Ferenc,
tel.: 256-6062, 258-4693, fax: 256-9526,

cím: 1174 Bp., Báthory u. 31.,
nyitva: K-V: 14-18 óra.

Kispesti Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Siklós Zsuzsa,
tel.: 281-1619,
cím: 1191 Bp., Csokonai u. 9.,
nyitva: K-P: 14-18 óra, páros heteken
Szo: 10-14 óra.

Tomory Lajos Múzeum

Vezető: Heilau Zsuzsanna,
tel.: 290-1585, 06-20-316-9885
postacím: 1181 Bp.,
Kondor Béla sétány 10.
nyitva: K: 10-18, Sze-Szo: 14-18 óra.

Pesterzsébeti Múzeum

Vezető: D. Udvary Ildikó,
tel.: 283-1779,
cím: 1203 Bp., Baross u. 53.,
nyitva: K-V: 10-18 óra.

Csepeli Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Molnár Krisztián,
tel.: 278-2747
cím: 1213 Bp., Szent István út 230.
nyitva: Sze: 8-14.30, P: 14-18,
Szo: 9-13 óra.

Budafok Barlanglakás Emlékmúzeum

cím: 1222 Bp., Veréb u. 4.,
(Látogatás előzetes bejelentkezéssel:
Appel Péter – 06-20-447-8333)

Soroksári Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Sasvári Ilona, tel.: 285-2746,
cím: 1238 Bp., Sztis u. 105.,
nyitva: Sze-P: 14-18 óra.

Az Óbudai Múzeum októberben megnyílt Óbuda – 1956 című kiállításával egyidejűleg vehették kézbe a múzeum '56-os kiadványát, Botos Jánosnak a *Fiatalok a forradalom utóvizein* című, Rómaifürdői-csillaghegyi ifjak az '56-os forradalmi célokért alcímű könyvét.

Ez a kötet azoknak a fiataloknak állít emléket, akik az '56-ot kísérő újabb szov-

A forradalom utóvizein

Óbudai fiatalok '56 után

jet megszállás ellen ösztönösen tiltakoztak, ifjúi lelkesedéssel röpcédulákat gyártottak és terjesztettek, kalandvágyból fegyvereket gyűjtöttek. Az 1957 tavaszára közismertté vált jelmondat, a Márciusban újra kezdjük azonban nem valósulhatott meg, az ifjú tiltakozókat pedig legtöbbször felderítették és elítélték.

Könyvünkben jól nyomon követhető ez a folyamat: Bemutatja a forradalom utáni megtorlás, majd konszolidáció folyamatát, a megtorlás jogi kereteit. Külön fejezetekben foglalkozik az óbudai fiatalok szerveződésének felszámolásával, a rómaifürdői-csillaghegyi és a hegyvidéki fiatalok cso-

portjának ismertetésével, a nyomozás folyamatával, pereikkel, későbbi sorsukkal.

Szerencsájukra 1959–1960-ban – amikor az ítéleteket hozták – a hatalomnak már nem az elrettentés, hanem a konszolidáció volt a fontosabb, így az óbudai ifjak is enyhe ítéleteket kaptak. Az állambiztonsági szer-

vek azonban később is megfigyelés alatt tartották őket, életútjukba (képzésükbe, munkavállalásukba...) beavatkoztak. Többen közülük ezért – amint lehetőségük volt rá – az emigránséletet választották.

Az olvasmányosan megírt, levéltári iratanyagokon alapuló és a még élő elítéltek támogatásával/bevonásával készült, lábjegyzetelt kötet hiteles képet nyújt az '56 utáni történésekről.

Könyvbemutató a Klebelsbergben

A pesthidegkúti Klebelsberg Kultúrúriában a Klebelsberg Kuno Hét alatt november 10-én dr. Czaga Viktoria ny. levéltáros bemutatta a Pesthidegkúti Helytörténeti Füzetek negyedik kötetét, Pesthidegkút hősi emlékműve címmel. A kötet foglalkozik az első világháborús emlékmű felállítása kapcsán Klebelsberg Kunó vallás- és közoktatásügyi miniszter szerepével is.

1956-os Nemzetőr emlékmű

Állították a fővárosi Rákosmentén, Magyarországon elsőként

Egy séta közben, 2014 tavaszán született a gondolat, hogy az 1956-os forradalom és szabadságharc 60. évfordulóját az esemény jelentőségéhez méltóan kellene megünnepelni Budapest XVII. kerületében, a Rákosmentén is. Az elődközségekben annak idején mindenütt megszerveződött a nemzetőrség, amelynek a szerepe a felbomlott rendőrség helyett a rend biztosítása volt. De ennél többet is tettek Rákoscsaba hősei, november 4-én szembeszálltak a bevonuló szovjet inváziós csapatokkal és több katonát harcképtelenné is tettek.

A Rákosmenti '56-os Alapítvány és a Rákoskerti Polgári Kör tagjai eldöntötték, hogy a szabadságharc nemzetőr hőseinek egy emlékművet állítanak. Megnyerték Rákosmente önkormányzatának támogatását és megkezdődhetett a megvalósítás két és fél évig tartó időszaka. Az említett két civil egyesület határozott szándéka volt, hogy nem közpénzből, hanem magánszemélyek és szervezetek adományaiból, illetve pályázatokon nyert összegből fogják létrehozni

ezt az országosan is egyedülálló mementót.

Az emlékműre pályázatot írtak ki, amelyre öt alkotás érkezett. A Budapest Galéria bíráló bizottsága Simorka Sándor művét találta alkalmasnak arra, hogy az időközben kijelölt helyszínen, a Kucorgó téren fel legyen állítva.

Elkezdődhetett a tényleges munka. Szépen és ütemesen érkeztek az adományok, főleg belföldről, de sikerült megszólítani az Amerikai Egyesült Államokban, Kanadában, az Egyesült Királyságban, Németországban élő volt nemzetőröket is, akik jelentős összeggel járultak hozzá a költségekhez.

Egy kőszobor készítése négy fázisból áll. Először el kell készíteni az 1:10 arányú modellt, amellyel indulni lehet a pályázaton, illetve be lehet mutatni a megrendelőnek a művész elképzelését. Ezt követően agyagból, már 1:1 méretben meg kell formázni a szoboralakot. Az agyagmodellen még könnyen ki

lehet javítani azokat a hibákat, amelyek csak az eredeti nagyságban láthatók. Ha a művész és a megrendelő is elégedett a változtatásokkal,

A Rákoskerti Polgári Kör és a Rákosmenti '56-os Alapítvány állította Nemzetőr emlékmű

ki lehet önteni gipszből a szobrot. Ennek a modellnek a segítségével lehet a végső fázisban a főbb pontok átmásolásával nekilátni a kőtömb faragásának.

A megbízók határozott kívánsága volt, hogy hazai anyaggal dolgozzon a szob-

rász, ezért az úgynevezett „országház minőségű” kőanyagot a süttői mészkőbányából szereztek be és szállították Kávára, Simorka Sándor műterméhez.

Az 1956-os Emlékbi-zottság, a Nemzeti Együttműködési Alap és a Szabadságharcosokért Közalapítvány pályázatain nyert összegek és a teljes költség több mint felét adó adományok biztosították, hogy rendelkezésre álljon mindig az éppen szükséges fedezet.

A szigorú ütemtervet sikerült betartani és időben elkészült minden. Valamennyi érdekelt lelkiismeretes közreműködésének köszönhetően 2016. november 4-én a még köztünk élő szabadságharcosok, kormányzati és önkormányzati tisztviselők, hagyományörző nemzetőr egyesületek és több száz fős közönség részvételével megtörtént az ország első és valószínűleg hosszú ideig egyetlen 1956-os Nemzetőr emlékművének a felavatása.

Szelepcsényi Sándor

Beszélgetések a forradalom túlélőivel címmel jelent meg az 1956-os forradalom és szabadságharc 60. évfordulójára emlékezve Szabó

Sándor magánkiadású interjúkötete. A megjelenést Újpest Önkormányzata támogatta. A könyvben megszólalók a forradalom ifjú résztvevői voltak, visszaemlékezéseik egy-egy újabb vagy kevésbé ismert epizóddal egészítik ki az eseménytörténetet. Politikus, rádiós, színész, katonatiszt és emigrációból hazatért polgárok mesélik személyes élményeiket, Budapest különböző pontján átélte megpróbáltatásaikat.

Halhatatlan hétköznapi hősök

Az emlékezésből maga a szerző sem maradhat ki, egyetemi tanulmányai során a forradalommal kapcsolatos felszínes (elhallgató) oktatás tapasztalatai indították igazságkereső kutatásait. Az utókor kötelessége történelmünk e korszakának a lehetőség szerinti legpontosabb feltárása, melyre csak 1989 után kerülhetett sor.

Szabó Sándor szerzői hitvallását egyik riportalanya szavaival hangsúlyozza:

„...forradalmunkról nem lehet eleget beszélni, írni. Mert por lepi a róla készült műveket, azokat talán már csak az új és még újabb tanulmányokat létrehozni igyekvő kutatók, történészek faggatják. Azt hiszem, ameddig 1956 általam megszólaltatott hétköznapi hősei mesélnek él a forradalom. Ha ők sírba szállnak, nem sokat ér már az egész, mert a történelem átírható.”

(szm.)

Reformátusok Óbudán

A gyülekezet és temploma története

A reformáció már a 16. század húszas éveiben eljutott Magyarországra, de igazi elterjedésére csak a mohácsi vész után került sor. Részben pont a tragédiának köszönhető erőteljes térnyerését, hiszen az itt élő lakosság az egyházi visszaélések miatt Isten büntetésének tartotta a török pusztítást, és kiábrándulva a katolikus papságból, mintegy mentsvárként fordult az új hit, a reformáció felé. Hasonlóan a többi tele-

években a település többször elnéptelenedett, azonban a lakosság mindig visszatért, és a visszatérők jó része a református egyházhoz tartozott. Buda visszafoglalását követően, az első visszatelepülő családok is református magyarok voltak, és egyházközösségük az uradalmat birtokló Zichy-családtól – iszentiszteleik megtartására – megkapta a középkorból itt maradt, egyetlen használható templomot. Azonban az

Óbudai református templom belső tere
(Fotók: Sárospataki Györgyi)

püléshez, az óbudai lakosság nagy része is csatlakozott a reformációhoz, először annak lutheránus irányvonalaéhoz, majd a század közepétől egyre inkább a kálvini felekezethez. Ennek egyik első bizonyítéka, hogy az 1560-as évek második felében megalakult a református egyházközösség Óbudán, amelynek Szováthi Gáspár személyében már a lelkésze is ismert. Ettől az időszaktól kezdve folyamatosan kimutatható Óbudán a reformátusok jelenléte, a 17. század elejétől pedig a prédikátorok hiánytalan névsora is fennmaradt.

A török hódoltság alatti

újraterelítés és a császári udvar által támogatott katolizáció hatására 1698-ban – az első nagyobb német telepese csoport érkezésével – a templomot az újjáalakuló katolikus gyülekezetnek adták, a reformátusokat pedig Madarassy Gergely jobbágy telkére „száműzték”, az ott található romok között tartották egyházi összejöveteleiket. Egészen 1740-ig ilyen hányatott körülmények között élte hitéletét a közösség, amikor engedélyt kaptak egy oratórium (imaház) építésére, ami egyben azt jelentette, hogy már rendezettebb keretek között gyakorolhatták vallásukat.

II. József türelmi rendeletének hatására, 1783-ban született meg az óbudai református templom építésére vonatkozó határozat. Az alapkövetételre 1785. május 18-án került sor, és a következő évben már fel is szentelték az épületet. A templom után a torony építésébe fogtak, amelyet 1788-ban adtak át a híveknek. Az egyházközösség még ugyanebben az évben megvette az első

harangot, a másodikat pedig 1789-ben Kónya István adományozta a gyülekezetnek. A reformátusok erősödését jelezte, hogy 1791-ben felépítették az iskolát, 1796-ban pedig a parókiát is rendbe hozatta a gyülekezet.

A templomban az 1838-as árvíz nagy pusztítást végzett. Az akkori református lelkésznek, Dobos Jánosnak visszaemlékezéseiben olvasható, hogy az „ekkla” ládáját a templom karára vitték fel, mint a „legbátorságosb helyre”. A pusztulás olyan nagy volt, hogy mindössze 75–80 épület maradt meg épségben Óbudán.

Templomuk alapkövét 1785-ben rakták le

A reformkor és a meginduló iparosodás Óbuda fejlődésére nézve igen jelentős hatással bírt, és ez egyben a református gyülekezet növekedését is eredményezte, 1848-ban orgonát, 1853-ban pedig egy új iskolaépületet építettek, majd a 20. század elején Kós Károly terveivel és felügyeletével az új parókia is elkészült. Az építkezést kísérő ásatások bebizonyították, hogy a korábban itt található romok az óbudai királyi/királynéi várból maradtak az utókorra, hogy a 18. századtól kezdve már az Óbudai Református Gyülekezet létét és erejét erősítsék.

Viszket Zoltán

A GULAG rabszolgái

1953. november 25-én 1500 politikai elítelt lépte át a szovjet-magyar határt, térhetett vissza hazájába, Magyarországra. 2012-től ez a nap a Szovjetunióba hurcolt magyar politikai foglyok és kényszermunkások emléknapja – 2016. november 25-én tartotta megemlékezését A GULAG-okon Elpusztultak Emlékének Megörökítésére Alapítvány.

Az V. kerületi Honvéd téri „Gulág Rabok Emlékmű” előtt *Volner Pál*, az Igazságügyi Minisztérium parlamenti államtitkára beszédében hangsúlyozta, hogy az elhurcoltak pontos száma ma sem ismert, 600–800 ezerre tehető. Utána *Galgóczy Árpád*, egykori GULAG rab emlékezett meg sorstársairól, majd elhelyezték az emlékezés koszorúit, virágait.

Az 1994-ben megalakult Német Nemzetiségi Önkormányzat, Óbuda-Békásmegyer, a szintén 1994-ben megalapított „Braunhaxler” Óbudai Német Hagyományápoló Egyesület megalakulása óta közösen dolgozik Óbuda-Békásmegyer sváb hagyományainak megőrzéséért és tovább adásáért.

Az idei esztendő mindkét szervezet számára különösen nagy jelentőségű volt, hiszen az immár több mint húsz éves Német Nemzetiségi Önkormányzat, Óbuda-Békásmegyer és a Braunhaxler Egyesület – a tavalyi „2015 – a malenkij robotra elhurcolt ártatlan civil áldozatok emlékéve” megrendezése után – idén a 70 évvel ezelőtt Németországba kitelepített németajkú áldozatok emlékére a „2016 – a Németországba kitelepített békásmegyeriek emlékéve” programot hirdette meg. Az emlékvé fővédnökének felkérte Bús Balázst, Óbuda-Békásmegyer polgármesterét.

Emlékévünk nyitó rendezvénye szombati napon, 2016. április 2-án, 18 óra-

Kitelepítetteikre emlékeztek

2016 a kitelepítés óbudai emlékéve volt

kor volt a Békásmegyeri Községi Házban, ahol kiállítással, ünnepi műsorral és a Szülőfalunk, Békásmegyer című könyv magyar és né-

ra, fejenként 20 kilós batyuval kellett elhagyniuk otthonaikat.

Nyitó rendezvényünkön közreműködött Ötvös Csilla,

Jubileumi megemlékezés pillanatképe (2014)
(Fotó: „Braunhaxler” Egyesület)

met nyelvű reprint kiadásának bemutatójával emlékezünk a kitelepítettekre és az itthon maradottakra.

Az ünnepi műsor keretében Szabóné Herhoff Mária és Millinger Alfréd – akik gyerekként éltek át a családokat szétszakító embertelenséget – mesélte el, hogyan történt az a borzalom, amikor ártatlan embereknek szinte egyik óráról a másik-

a Magyar Állami Operaház magánénekes (zongorán kísérte Nagy Judit) és a Braunhaxler Dalkör, az ünnepi beszédet Bús Balázs, Óbuda-Békásmegyer polgármestere tartotta.

A „2016 – a Németországba kitelepített civil áldozatok emlékéve” záró rendezvénye november 5-én volt a Békásmegyeri Községi Házban. Az emlékműsort Ötvös

Csilla, a Magyar Állami Operaház magánénekes, a Budapesti Német Gimnázium diákjai és a Braunhaxler Dalkör adta. Köszöntőjét Varga Mihály nemzetgazdasági miniszter, országgyűlési képviselőnk, az ünnepi beszédet Kelemen Viktória alpolgármester tartotta.

A Német Nemzetiségi Önkormányzatnak és a Braunhaxler Egyesületnek nemcsak feladata, de kötelessége is, hogy emlékezzen és emlékeztessen az elhallgatott történelem eddig ismeretlen fejezeteire, ezeket bemutassa és egyben tisztelegjen a magyarországi németek előtt.

A Budapesti Német Gimnázium diákjai a Szovjetunióba hurcolt politikai foglyok és kényszermunkások sorsa, illetve a magyarországi németek kitelepítésének témakörében végeztek kutatásokat – interjúkat készítettek túlélőkkel, megörökítették történeteiket. Az interjúkból megismert családok között vannak olyanok, akiket a malenkij robot és a kitelepítés egyformán érintett.

Neubrandt Istvánné

Fővárosi fiatalok Pozsonyban

A Lánchíd Kör szervezte útjukat

Egyesületünk, a Lánchíd Kör folytatva az ifjúságnak szervezett programjait 2016 októberében Pozsonyba szervezett kirándulást a Budapesti Egyetemi Katolikus Gimnázium diákjai részvételével. Két gimnáziumi osztály 39 tanulója az egykori koronázó városba, Pozsonyba látogatott, és Korpás Árpád, pozsonyi magyar idegenvezető kalauzolásával ismerkedett a város nevezetességeivel. Pozsony szépen felújított történelmi épületei, főhercegségi palotája és szép fekvésű vára kellemes benyomást tett a tanulókra.

A fiatalok ellátogattak a

Magyar Intézetbe is, ahol dr. Molnár Imre igazgató ismertette a kisebbségi magyarság életét és mutatta be az intézet munkáját. Örömmel említette, hogy az 1956-os forradalom és szabadságharc 60. évfordulóján a forradalomnak emléket állító kiállítás nyílt Pozsony belvárosában, melynek megnyitóján a szlovák kulturális tárca a legmagasabb szinten képviseltette magát.

Hazafelé vezető útjukon a tanulók Mosonmagyaróvárra látogattak el. Itt Rieger Tibor szobrászművész '56-os emlékművénél emlékeztek a sortűz áldozataira. A helyszi-

Diákjaink a pozsonyi várban (Fotó: Lánchíd Kör)

nen a város helytörténésze mesélte el a 104 áldozatot követelő 1956. október 26-i sortűz történetét. Rendhagyó történelemórájuk után a fiatalok megrendülten helyezték el az emlékezés virágait a szobornál.

Kirándulásuk megrendezését a Budavári Önkormány-

zat Kulturális, Oktatási és Sport Bizottsága támogatta, a diákokat a Budapesti Egyetemi Katolikus Gimnázium két tanára, Devich Dénes és Domschitz Zoltán, a Lánchíd Kör részéről Parizán Ildikó vezetőségi tag és Kosztolányi Jánosné kísérte el.

Praimajer Mária

'56 és az olimpia

Konferencia az Országházban

Az Országház Felsőházi termében dr. Szabó Lajos, a Magyar Olimpiai és Sportmúzeum igazgatója ad elő – felette prof. dr. Szakály Sándor főigazgató, a konferencia levezető elnöke

Jól ismert, hogy az '56-os forradalom és szabadságharc a szovjet megszállással zárult. Az már kevésbé köz tudott, hogy tiltakozásul emiatt három európai ország, Hollandia, Spanyolország és Svájc nem indította sportolóit az '56-os melbo-

urne-i olimpián, a kiküldött magyar sportolók egy része pedig utána az emigrációt választotta.

A Veritas Történetkutató Intézet és az Országgyűlés Hivatala november 28-án az Országház Felsőházi termében erre emlékezve Az

1956-os magyar forradalom és szabadságharc és a melbourne-i olimpia címmel rendezte meg konferenciáját. Rendezvényüknek három főbb egysége volt: Köszönetnyilvánítás – Spanyolország és Svájc budapesti nagykövetsége képviselőinek az Országgyűlés alelnöke, Gulyás Gergely a házelnök emléklapoktjét nyújtotta át (a magát nem képviselő Hollandia nagykövetségének pedig később adják át). Szakmai referátumok a magyar sport, az '56-os for-

radalom és a melbourne-i olimpia összefüggéseiről. Sportolói személyes visszaemlékezés/életutak az olimpiáról, a későbbi évtizedekről, majd Balog Zoltán, az emberi erőforrások minisztere záró szavai.

A konferencia levezető elnöke prof. dr. Szakály Sándor, a Veritas Történetkutató Intézet főigazgatója a konferencia végén jelezte, hogy a megemlékezés ötlete két éve merült fel, kezdeményezője az 1956-os Pesti Srác Alapítvány volt.

Tóth Ilona emlékház

Az 1956-os forradalom és szabadságharc mártírja, Tóth Ilona szülőházában október 23-án – a kivégzett medika születésnapján – a XVI. kerületi önkormányzat Tóth Ilona emlékházat és oktatóközpontot avatott, avatásán Wittner Mária '56-os halálra ítélt

Tóth Ilona szobra a Nagyváradi téren (SOTE)

mondott ünnepi beszédet. Az Árpádföldön született, 1956-ban ötödéves szigorló orvosként a Péterfy utcai

kórház kisegítő részlegét önkéntes munkásként is vezető lányt 1957-ben letartóztatták, államellenes tevékenységgel és gyilkossággal vádolták, elítélték, majd felakasztották.

Sokat sejtető, hogy perére kivételesen a külföldi sajtó képviselőit is beengedték.

2001-ben a Fővárosi Bíróság a Tóth Ilona elleni 1957-es eljárást semmisnek nyilvánította.

Több évezredes gyökereit jól érzékeltetik helytörténeti jellegű anyagai: *Benyóné dr. Mojzsis Dóra* – Erzsébet királyné, Óbuda mecénása a magyar középkorba, *Láng Orsolya* – Mindent tudunk már? az aquincumi polgárvárosba, *Péntek Orsolya* – Évszázadok hegy és folyó között az óbudai hely-

történeti kiadványok kapcsán az óbudai polgári lét körébe, *Dőry Jenő* – A Széchenyi-életmű óbudai vonatkozásai a reformkorba, a Pillanatképek az óbudai hajógyár hőskorából című, *Csontó Sándor* szerkesztette sajtószemle a hazai újságírás hőskorába kalauzol el minket.

Óbudai Anziksz

Második éve jelenik meg Óbuda-Békásmegyer Önkormányzata és az Óbudai Társaskör negyedévente kiadott „magazinja”, az Óbu-

dai Anziksz. Az esztétikus kivitelű, ingyenesen terjesztett kiadvány azonban a színes magazinok világában is a felső határokat „verdesi”, az óbudai lokálpatriotizmus kovászaként. 2016. évi őszi száma október közepén jelent meg, és néhány nap alatt elődeihez hasonlóan hiánycikké vált. Nem véletlen ez: művés írásai a kerület minden olvasni szerető társadalmi rétegéhez utat találnak. Közel másfélszáz oldalán harminc kisebb-nagyobb írása Óbuda múltjába és jelenébe egyaránt betekintést nyújt.

Alapította a Budapesti Honismereti Társaság és a Budapesti Történeti Múzeum.

Kiadja a Budapesti Honismereti Társaság: 1043 Budapest, Berda József u. 48., tel.: 370-0652, e-mail: info@bpht.hu internetes változat: www.bpht.hu.

Felelős szerkesztő: Gábor Tibor,

Szerkesztőbizottság: Breinich Gábor, Buda Attila, Róbert Péter, Sándor P. Tibor, Sipos András.

Belföldi előfizetési díja 480 Ft/év. Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Zrt. Postacím: 1900 Budapest. Előfizetésben megrendelhető az ország bármely postáján, a hírlapot kézbesítőknél, www.posta.hu WEBSHOP-ban (<https://eshop.posta.hu/storefront/>), e-mailen a hirlapelofizetes@posta.hu címen, telefonon a 06-1-767-8262 számon, levélben a MP Zrt. 1900 Budapest címen. Külföldre és külföldön előfizethető a Magyar Posta Zrt.-nél: www.posta.hu WEBSHOP-ban (<https://eshop.posta.hu/storefront/>), postán: 1900 Budapest, telefonon: 06-1-767-8262 és e-mail-en: hirlapelofizetes@posta.hu. A Budapesti Történeti Múzeumban, Budapest Főváros Levéltárban, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár központi és fiókkönyvtáraiban, a kerületek helytörténeti gyűjteményeiben/múzeumaiban és a Budapesti Hírtörténeti előadóestjein ingyenesen terjesztett. Budapest Főváros III. ker., Óbuda-Békásmegyer Önkormányzata, XVII. ker., Rákosszentmihályi Önkormányzata, és a „Budapest Bank Budapestért” Alapítvány támogatásával készült lapunk.
Nyomda: Print and Press Works Nyomdaipari Kft. • ISSN 1418-4273